

Strategie udržitelného rozvoje České republiky

Obnovená Strategie udržitelného rozvoje České republiky: komentář Zeleného kruhu a Hnutí DUHA k návrhu z května 2007

1. Úvod

Hnutí DUHA a Zelený kruh se účastnily již předchozích debat Rady vlády pro udržitelný rozvoj o aktualizaci Strategie. Proto se zde omezujeme na stručnější komentář a odkazujeme na předchozí vyjádření.

V této fázi se soustředíme na připomínkování koncepce strategie. Záměrně proto nepřipomínkujeme dílčí body textu, jakkoli by některé poznámky k nim byly na místě. Domníváme se však, že debatovat o konkrétních formulacích je v této fázi prací předčasné.

Obě organizace jsou ovšem připraveny asistovat při sestavování koncepčně jinak pojatého textu.

2. Koncepční pojetí Strategie

Vítáme, že návrh Strategie prakticky rozrušuje striktní dělení textu do kapitol podle tzv. pilířů, které někdy implikovalo jejich vzájemné soupeření. Ovšem předložená varianta místy sklouzává ještě dál a naznačuje tematické rozdělení podle resortních hranic. Ilustrativním příkladem je kapitola 2.9 (Zemědělství a lesnictví). Proč by měla být samostatná a nepatří do kapitoly Řízení přírodních zdrojů (kapitola 2.5)? Protože zemědělství a lesnictví spadá pod ministerstvo zemědělství, zatímco kapitola pojednávající o přírodních zdrojích reflektuje hlavně kompetence MŽP?

Navíc se mnohé kapitoly evidentně překrývají a nejsou příliš vzájemně koordinovány. Lesnictví, které se objevuje v obou citovaných kapitolách, je ilustrativním příkladem. Podobně energetiku řeší samostatná kapitola (2.8, včetně klimatu), ale rovněž kapitola 2.6 (Udržitelná výroba a spotřeba).

V této části proto shrnujeme koncepční připomínky a připojujeme návrh možného řešení.

2.1. Doplnit analytickou část

Revidovaná SUR nevniká na zelené louce. Je třeba doplnit analytickou část, která vyjde ze zpracovaných situačních zpráv. Na základě této analýzy je možné formulovat klíčové problémy a stanovit prioritní oblasti, na které se revidovaná SUR zaměří. Součástí analytické části by měl být také popis vazeb na stávající hlavní strategické dokumenty, které se k tématům SUR vztahují. Vycházíme z toho, že smyslem strategie je mimo jiné napomoci efektivněji řídit průřezová témata, která spadají dle kompetenčního zákona do více resortů, či se řeší na různých úrovních veřejné správy (centrální úroveň – kraje)

2.2. Přístup k počtu a zpracování dílčích témat

Základním nedostatkem návrhu Strategie je podle názoru Zeleného kruhu a Hnutí DUHA jeho koncepční pojetí. Text se zabývá mimořádně širokým spektrem dílčích témat, včetně relativně podružných, namísto aby se soustředil na omezený počet strategických priorit. Snaží se být vyčerpávající na úkor tahu na branku, čtivosti a srozumitelnosti. Zpracování jednotlivých problémů se potom nutně omezuje pouze na letmé a vágně formulované zmínky.

Předložený dokument doplněný o analytickou část však považujeme za dobrý podklad pro formulaci strategických priorit. Na dopracování analytické části a formulaci 5 –7 strategických priorit by se nyní měl soustředit zpracovatelský tým a až poté rozpracovat jednotlivé strategické priority podrobněji.

Efektivnější (čtivější, srozumitelnější a ilustrativnější) by patrně bylo v každé oblasti vybrat několik klíčových problémů či trendů, popsat je každý řádově půl až jednou stranou textu s vypovídajícími údaji včetně stručné analýzy, občas připojit zajímavý, ilustrující graf nebo tabulku, a posléze v podobném rozsahu navrhnout a krátce popsat cíle, včetně hrubé představy o omezeném počtu prioritních opatření.

Text by potom byl podstatně věcnější a obsažnější, čtivější i srozumitelnější. Dílčí témata by skutečně propracovával, nikoli pouze letmo zmiňoval.

Například jen v kapitole Řízení přírodních zdrojů (kap. 2.5, str. 18–22) návrh Strategie má 9 cílů a v opatřeních se posléze věnuje 40 problémovým okruhům. Většinu z nich řeší jedním, dvěma či třemi souvětími. Obsažnosti i věcnosti textu by prospělo, kdyby se omezil na řádově pět až sedm témat a ta posléze propracoval. Strategie celá má 23 strategických cílů.

Výsledkem snahy zabývat se vším je také nevyrovnanost témat. Řešení zásadního fenoménu korupce dostalo v kapitole 2.12.3 pouhých dvanáct slov včetně předložek a spojek, zatímco využití brownfields (kap. 2.5.4) asi o polovinu větší prostor. Brownfields jsou nesporně závažné téma, přesto však pro českou společnost evidentně méně důležité než korupce. Tyto rozdíly ovšem nejsou způsobeny reálně větším či menším důrazem kladeným na tato témata, nýbrž náhodnými odlišnostmi, když každému z nich je věnováno prakticky pár slov, nanejvýše vět.

2.3. Doplnit kapitolu „Implementace“

Dopracovat kapitolu „Implementace“, (jak se bude se SUR dále pracovat) – s využitím kapitol „Financování“ a „Monitoring a aktualizace“, včetně popisu odpovědností za naplňování strategie, úlohy a odpovědností Rady vlády pro UR, vazby na resorty apod.

2.4. Úvodní kapitola

Samostatnou koncepční poznámku zaslouží úvodní kapitola. Měla by vysvětlit, co ještě vedle mezinárodních závazků motivuje vládu k přijetí nějaké strategie udržitelného rozvoje. Takto působí dojmem, že účelem Strategie je, aby se Česká republika v OECD nestyděla a aby se na naši delegaci na summitech OSN nedívali skrz prsty. Měla by vysvětlit reálné, nikoli jen formální přínosy trvalé udržitelnosti a formulovat, co se od předložené SUR očekává.

2.5. Strategie řídí dílčí koncepce – nebo naopak?

Usnesení vlády, kterým byla v prosinci 2004 přijata dosavadní Strategie, ukládá „členům vlády a vedoucím ostatních ústředních správních úřadů, aby při zpracování koncepčních dokumentů vycházeli ze Strategie“.

Navrhovaná aktualizace však často činí opak. Namísto aby vytvářela rámec pro tvorbu dalších koncepcí a posléze dílčích opatření (legislativy atd.), naopak shrnuje existující politiky, postoje resortů atd. Exemplárním příkladem je věta v kapitole 2.9.3, která popisuje dílčí cíle v lesnictví a zemědělství: "Další dílčí cíle budou doplněny podle připravovaného Národního lesnického programu do konce května 2007." Takže koncepční dokument nevychází ze

Strategie, ale naopak Strategie vychází z koncepčního dokumentu? Podobných, jakkoli ne tak explicitně formulovaných míst je v textu více.

2.6. Návrh řešení

Zelený kruh a Hnutí DUHA doporučují problém řešit následujícími kroky:

- Doplnit analytickou část.
- Zformulovat omezený výčet strategických priorit. Dle těchto prioritních oblastí upravit strukturu kapitol (například doporučujeme sloučení kapitol 2.5 a 2.9).
- Ke každé kapitole formulovat jednu nebo tři politické priority a ty rozpracovat. Věnovat jim podrobnější analýzu, navrhnout konkrétní cíle a hlavní opatření, která pomohou jejich splnění.
- Doplnit kapitolu věnovanou implementaci.

Mezi prioritní témata by mohly patřit mimo jiné (nejde o vyčerpávající seznam, ale několik ad hoc návrhů):

- kap. 2.1: snížení veřejného dluhu
- kap. 2.3: důchodová reforma
- kap. 2.5: snížení materiálové náročnosti společnosti i ekonomiky (spotřeba primárních surovin na obyvatele, HDP);
- kap. 2.7: snížení zatížení ovzduší automobilovou dopravou ve velkých městech
- kap. 2.8: snížení emisí oxidu uhličitého na obyvatele;
- kap. 2.8: snížení energetické náročnosti ekonomiky;
- kap. 2.9: zvýšení retenční schopnosti zemědělské krajiny (včetně obnovy rozptýlené drobné zeleně a mokřadů v zemědělské krajině a snížení zornění zemědělské půdy);
- kap. 2.9: zlepšení zdravotního stavu lesů a ochrana lesních půd před degradací (zvýšením přirozené druhové skladby lesů, omezením holosečného hospodaření, snížením stavů spárkaté zvěře a zvýšením prostorové a věkové pestrosti porostů).

Stávající text kapitol po adekvátních úpravách ponechat coby doplňující přehled ostatních témat.

Zelený kruh a Hnutí DUHA jsou připraveny asistovat při výběru priorit a formulaci textů v kapitolách 2.4, 2.5, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 2.12., 3.1, 3.2, 3.3 a 3.5. Jsme rovněž připraveni připomínkovat stávající texty kapitol, budou-li ve Strategii ponechány coby doplňující přehled ostatních témat.

3. Indikátory

Zelený kruh a Hnutí DUHA považují indikátory za klíčovou část návrhu, přinejmenším stejně významnou jako zbytek Strategie. Věnujeme se jim proto podrobněji.

Klíčovou podmínkou smysluplnosti indikátorů je jejich pravidelné měření a zveřejňování výsledků. Ve Velké Británii strategie udržitelného rozvoje stanovila sadu 19 hlavních a několika desítek vedlejších indikátorů. Vládní Sustainable Development Council a ministerstvo odpovědné za životní prostředí každoročně zhruba v polovině března publikují zprávu s novými výsledky – neoficiálně někdy označovanou za Barometr kvality života. Takto oficiálně zastřešené, pravidelné sadě indikátorů se věnuje značná pozornost.

Pokud by se něco podobného podařilo v České republice, může se diskuse o trvalé udržitelnosti podstatně posunout a získat novou, empirickou rovinu. V podstatě stačí vybrat

ve Strategii vhodnou sadu indikátorů a pověřit některý úřad, aby každý rok pravidelně příslušných několik desítek čísel shromáždil a oficiálně publikoval.

Publikování

Sada indikátorů ve Strategii udržitelného rozvoje byla prvním pokusem o podobný projekt. Ekologické organizace litují, že zatím vážne na banální překážce: kabinet zprávu o indikátorech sice projednává, ale žádná součást vládní exekutivy se nevěnuje jejich publikování. Zprávy jsou vydávány až ex post, coby obsáhlá statistická a hodnotící publikace. Není však podnikán žádný pokus o jejich prezentaci médiím v souvislosti s projednáváním vládou.

Média zprávy o indikátorech prozatím registrovala paradoxně jen kvůli tiskovým zprávám Hnutí DUHA, které obě komentovaly – nikoli zprávami samotnými.

Proto doporučujeme, aby vláda začala s indikátory aktivně pracovat.

Sada indikátorů

Aktualizace Strategie přichází s řadou návrhů na úpravy ve skladbě indikátorů.

Mnohé z navržených úprav jsou k lepšímu a v zásadě zaslouží podporu. Některé dílčí návrhy bychom doporučovali upravit, v několika případech máme jiné komentáře k předloženým změnám.

Základní připomínka je ovšem koncepční. Hnutí DUHA a Zelený kruh považují jakékoli – byť pozitivní – změny v sadě indikátorů na vyloženě nešťastné. Sada byla schválena v roce 2004 společně s dosavadní Strategii. Byla zatím sledována dva roky. Návrh předpokládá, že vznikající časová řada bude přerušena, sada indikátorů razantně pozměněna a sledování prakticky začne znovu. Považujeme za důležité přinejmenším několik let kontinuálně sledovat jednu vytvořenou sadu. Nemusí být nejlepší a třeba má menší nedostatky. V zásadě s ní však lze pracovat. Diskontinuita a výrazné přepracování tuto práci zhatí.

Proto silně doporučujeme zachovat dosavadní sadu indikátorů a její revizi zvážit až po dalších pěti letech.

Pokud se autoři Strategie rozhodnou tohoto doporučení nevyužít a sadu obměnit, Hnutí DUHA a Zelený kruh jsou připraveny připomínkovat navržené změny.